

MICHAŁ TRZĘSOWSKI
Akademia Rolnicza w Poznaniu

TENDENCJE W ZAKRESIE IMPORTU I EKSPORTU POMIDORÓW DO BEZPOŚREDNIEJ KONSUMPCJI PO WEJŚCIU POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

1. Wprowadzenie

Rynek pomidorów przeznaczonych do bezpośredniej konsumpcji należy do tych segmentów polskiego rynku produktów ogrodniczych, na którym najwcześniej ujawniły się skutki wejścia na globalny, unijny rynek, a na którym przebieg procesów adaptacyjnych, wbrew wcześniejszym obawom, przebiega stosunkowo bezkonfliktowo.

Zniesienie istniejących przed wejściem do UE silnych barier granicznych otworzyło z jednej strony polski rynek na konkurencyjne dostawy z importu, głównie ze starych krajów Unii Europejskiej (E-15), z drugiej stworzyło szanse korzystnego lokowania pochodzących z Polski pomidorów na najbardziej atrakcyjnych rynkach unijnych. Znalazło to odzwierciedlenie w istotnych zmianach wolumenu oraz kierunkach eksportu i importu. Na ile obserwowane zmiany są tzw. „efektem wejścia”, a na ile wynikiem dotychczasowych, naturalnych trendów rozwojowych, na razie trudno jednoznacznie określić. Szacunek ten dodatkowo utrudniają skutki występujących w ostatnich latach anomalii pogodowych, mających istotny wpływ na przebieg procesów gospodarczych w rolnictwie. Biorąc to pod uwagę obserwowane na tym rynku w Polsce, w latach 2003-2004, zmiany w zakresie eksportu i importu, należy je rozpatrywać w szerokim kontekście występujących tendencji w dłuższym okresie czasu. Podstawę wnioskowania stanowią dane CIHZ, Instytutu Ekonomiki Rolnej i Gospodarki Żywnościowej, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz WGRO S.A w Poznaniu dotyczące wolumenu wielkości i wartości oraz uzyskiwanych cen w eksporcie i imporcie pomidorów na polskim rynku w latach 1998-2005, ze szczególnym uwzględnieniem lat 2003-2004.

2. Zmiany wielkości eksportu i importu w latach 1998-2004

Przedstawione w tabeli 1 dane, dotyczące wielkości eksportu i importu pomidorów w Polsce w latach 1998–2004, wskazują na występowanie wyraźnego trendu wzrostowego po stronie eksportu i braku wyraźnej tendencji po stronie importu.

Wielkość eksportu pomidorów z Polski wykazywała w latach 1998-2004 bardzo dużą dynamikę wzrostu. W latach 1998-2001 odnotowano ponad trzykrotny, a w latach 2001-2004 ponad czterokrotny wzrost wolumenu eksportu. W rezultacie, osiągnięty według wstępnych danych poziom eksportu w 2004 roku był prawie 13 razy wyższy niż w 1998 roku. Pierwsze szacunki za 2005 rok wskazują na utrzymywanie się tendencji wzrostowych w eksporcie [Rynek Owoców i Warzyw 2005].

Bardziej zróżnicowana sytuacja kształtowała się w przypadku importu. Wielkość importu w poszczególnych latach wykazywała spadki i wzrosty wahając się w przedziale od 36,5 do 63,2 tys. ton, przy średniej rocznej, z całego okresu siedmiu lat, w granicach około 49 tys. ton. Godny uwagi jest bardzo duży wzrost wolumenu importu na polski rynek w pierwszym roku po wstąpieniu do UE, a także według wstępnych szacunków, kontynuacja tego trendu ze znacznie mniejszym natężeniem w roku 2005, lecz już przy stosunkowo wysokim poziomie dostaw [Rynek Owoców i Warzyw 2005].

W wyniku zróżnicowanego tempa zmian wolumenu eksportu i importu nastąpiło odwrócenie tendencji do zmniejszania salda wymiany obserwowanej od 2002 roku, w wyniku bardziej rygorystycznego egzekwowania istniejących wówczas barier granicznych. W konsekwencji po dodatnim wyniku w 2003 roku w wysokości 3,5 tys. ton, pojawiło się ponownie ujemne saldo wymiany w wysokości 11,1 tys. ton w roku 2004 i według wstępnych szacunków wystąpi również w 2005 roku na nieco mniejszym poziomie [Rynek Owoców i Warzyw 2005].

Większe różnice między globalnymi rozmiarami eksportu i importu dotyczą ujęcia wartościowego, co wynika z różnic w poziomie średnich cen uzyskiwanych w eksporcie i imporcie. W ostatnich trzech latach 2002-2004 średnia cena eksportowanych z Polski pomidorów stanowiła ponad 64% ceny płaconej przy ich imporcie i była o 8 % wyższa od tej samej relacji z lat 1998-2001. Pomimo odnotowanej poprawy, saldo wymiany nie osiągnęło wartości dodatniej. Zweryfikowane dane dotyczące wielkości obrotów za 2004 rok nie potwierdziły wcześniejszych, opartych na pierwszych szacunkach prognoz dotyczących rozwoju sytuacji cenowej w eksporcie i imporcie w tym roku [Trzęsowski 2005d]. W wyniku weryfikacji danych za 2004 rok relacja między cenami w eksporcie a imporcie uległa pogorszeniu. W pierwszym roku po wejściu do UE ceny w eksporcie spadły, a na zbliżonym do 2003 roku poziomie utrzymywały się ceny w imporcie. Na znaczną poprawę tej relacji wskazują pierwsze szacunki za 2005 r. Wszystko wskazuje na to, że względu rosnącą wymianę z zagranicą poziom cen na polskim rynku pomi-

dorów w coraz większym stopniu uzależniony będzie od tendencji występujących na rynku unijnym. Duży wpływ na relacje między eksportem a importem niewątpliwie mieć będzie polityka kursowa. Utrzymująca się długookresowa tendencja do aprecjacji złotego wpływa wyraźnie na podniesienie konkurencyjności cenowej importu na polskim rynku i zmniejszenia atrakcyjności eksportu dla polskich producentów.

Tabela 1

**Wielkość importu i eksportu oraz ceny pomidorów w Polsce
w latach 1998-2004**

	Lata						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*
	w tys. ton						
Wielkość importu	47,4	52,0	41,2	63,2	44,1	36,5	55,9
Wielkość eksportu	3,5	3,7	9,8	11,1	19,4	41,3	44,8
Saldo (eksport - import) w tys. ton	-43,9	-48,3	-31,4	-52,1	-24,7	4,8	-11,1
	w mln USD				w mln EURO		
Wartość importu	36,6	33,4	28,8	41,1	38,6	26,3	40,6
Wartość eksportu	1,5	2,0	3,8	3,6	9,2	22,1	21,2
Saldo (eksport - import)	-35,1	-31,4	-25,0	-37,5	-29,4	-4,2	-19,4
	w USD/kg				w EUR/kg		
Średnie ceny importu	0,77	0,64	0,70	0,66	0,88	0,72	0,73
Średnie ceny eksportu	0,42	0,54	0,26	0,32	0,47	0,54	0,47

* dane po weryfikacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Rynek owoców i warzyw. Stan i perspektywy”, *Analizy Rynkowe*. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Agencja Rynku Rolnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Nr 23 - listopad 2003, Nr 25 - listopad 2004, Nr 27 - listopad 2005.

3. Zmiany struktury geograficznej i wielkości eksportu

Włączenie Polski w struktury wspólnego rynku w istotny sposób wpłynęło na zmianę wielkości i struktury geograficznej eksportu. Pokazują to dane zawarte w tabelach 2 i 3 dotyczące wielkości eksportu w latach 2003 i 2004. Na skutek zniesienia barier granicznych nowym atrakcyjnym miejscem zbytu stały się stare kraje UE (E-15). O ile po dynamicznym wzroście w 2003 roku do tego obszaru kierowano 1/3 polskiego eksportu, to już w 2004 r. przy wzroście globalnych rozmiarów eksportu o 3,5 tys. ton, udział eksportu do tych krajów zwiększył się prawie do 50%. Wraz ze wzrostem udziału krajów E-15 w naszym eksporcie zmniejszył się równolegle udział nowych krajów UE E-10 który spadł o 20 punktów procentowych z 52% do 32%. Wśród głównych odbiorców pomidorów z Polski zmniejszył się wolumen i udział Czech, Łotwy i Estonii, wzrosło natomiast znaczenie Rosji, Niemiec, Wielkiej Brytanii oraz pozostałych krajów starej Unii z wyjątkiem

Holandii i Francji, do których eksport z Polski uległ ograniczeniu. Największą dynamiką w 2004 r. charakteryzowała się sprzedaż na najbardziej atrakcyjny cenowo rynek brytyjski (przyrost prawie 17-krotny). Z największych odbiorców o 50% wzrosły zakupy z Rosji, o prawie 38% z Niemiec i ponad 93% ze Szwecji. Bardzo duże przyrosty sprzedaży w 2004 roku zanotowali dostawcy z Polski na rynki Austrii, Belgii, Słowacji, Hiszpanii, Białorusi, Norwegii i Włoch. Wejście z dostawami na rynki potentatów w produkcji pomidorów, takich jak Holandia, Hiszpania, Włochy, Francja, Belgia stanowi potwierdzenie stopniowego, skutecznego włączania się Polski do globalnego rynku. Dobrym przykładem potencjalnie dużych możliwości polskich producentów jest realizowany w stosunkowo jeszcze niewielkim wymiarze, ok. 66-80 ton rocznie, eksport pomidorów do USA w latach 2003-2004.

Tabela 2
Wielkość i udział poszczególnych krajów w eksporcie pomidorów z Polski oraz średnie ceny w 2003 r.

Lp.	Kraj	Wielkość eksportu w tys. ton	Ceny w zł/kg	Udział w wielkości eksportu w %
1.	Czechy	16,78	2,33	40,67
2.	Rosja	4,65	0,94	11,26
3.	Niemcy	3,64	3,35	8,83
4.	Francja	3,60	3,31	8,73
5.	Holandia	3,09	3,04	7,48
6.	Łotwa	2,81	0,44	6,82
7.	Szwecja	2,05	3,35	4,96
8.	Estonia	1,12	1,12	2,72
9.	Austria	0,54	3,20	1,30
10.	Słowacja	0,70	1,93	1,70
11.	Hiszpania	0,39	3,32	0,96
12.	Litwa	0,37	0,98	0,89
13.	Włochy	0,35	5,00	0,86
14.	W. Brytania	0,24	4,58	0,58
15.	Belgia	0,18	3,25	0,44
16.	Białoruś	0,16	1,12	0,39
17.	Norwegia	0,13	3,43	0,31
18.	Szwajcaria	0,11	3,87	0,26
19.	USA	0,08	4,31	0,19
20.	Pozostali	0,26	-	0,63
21.	Razem	41,25	2,35	100,00

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS i IERiGŻ, Ministerstwa Finansów, CIHZ, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Analiza szczegółowych danych dotyczących kształtowania się wielkości eksportu na poszczególne rynki narodowe wskazuje na wyraźne rozszerzenie się zakresu geograficznego i umacnianie pozycji na poszczególnych rynkach polskiego eksportu nie tylko na rynkach unijnych. Stanowi to potwierdzenie skutecznego i aktywnego włączania się w polskich operatorów w procesy globalizacji rynku.

Tabela 3

Wielkość i udział poszczególnych krajów w eksporcie pomidorów z Polski oraz średnie ceny w 2004 r.*

Lp.	Kraj	Wielkość eksportu w tys. ton	Ceny w zł/kg	Udział w wielkości eksportu w %
1.	Czechy	10,74	2,06	23,31
2.	Rosja	6,98	1,59	15,15
3.	Niemcy	5,02	2,47	10,90
4.	W. Brytania	4,04	3,38	8,77
5.	Szwecja	3,96	2,56	8,60
6.	Francja	2,43	2,55	5,27
7.	Holandia	2,14	1,89	4,65
8.	Belgia	1,55	1,03	3,34
9.	Austria	1,46	2,74	3,17
10.	Słowacja	1,42	1,46	3,08
11.	Łotwa	1,21	1,39	2,63
12.	Hiszpania	0,88	2,46	1,91
13.	Włochy	0,82	2,61	1,78
14.	Estonia	0,81	1,95	1,76
15.	Litwa	0,73	1,06	1,58
16.	Białoruś	0,51	1,34	1,11
17.	Norwegia	0,47	2,84	1,02
18.	Dania	0,23	2,56	0,50
19.	Finlandia	0,14	3,23	0,30
20.	Pozostali	0,53	-	1,17
21.	Razem	46,07	2,17	100,00

* dotyczy struktury eksportu przed ostateczną weryfikacją jej wielkości w 2004.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych IERiGŻ, Ministerstwa Finansów, CIHZ, MRiRW.

Przy realizacji kontraktów eksportowych niezwykle ważnym parametrem jest atrakcyjność cenowa poszczególnych rynków. Jak wynika z danych zamieszczonych w tabelach 2 i 3 średnia cena wyliczona dla całego eksportu w 2004 (2,17 zł/kg) była o 7,7% (o 0,18 zł/kg) niższa niż w roku 2003. Do najbardziej atrakcyjnych cenowo w obu analizowanych latach należały rynki starych krajów UE, przede wszystkim Wielkiej Brytanii, Włoch, Austrii, Szwecji, Finlandii, Niemiec, Hiszpanii, Francji a także USA, Szwajcarii i Norwegii. Z kolei tańszymi pomidorami z Polski zainteresowani byli odbiorcy z Rosji, Białorusi, Łotwy, Litwy i Estonii. W 2004 roku różnice w poziomie uzyskiwanych cen na poszczególnych rynkach uległy znacznemu zmniejszeniu.

4. Zmiany struktury geograficznej i wielkości importu

Zmiany wielkości i struktury geograficznej importu prezentują dane zawarte w tabelach 4 i 5. Wielkość importu w 2004 roku w stosunku do roku 2003 wzrosła o ponad 50% osiągając poziom 55,9 tys. ton. Tradycyjnie największymi dostawcami pomidorów do Polski były trzy kraje Hiszpania, Holandia oraz Maroko z których w 2003 pochodziło 91,62%, a w 2004 r. 87,35% importu ogółem. Największym beneficjentem odnotowanego w 2004 r. wzrostu importu była Holandia, z której dostawy powiększyły się prawie pięciokrotnie (471%), co wpłynęło na

ponad 3-krotne zwiększenie jej udziału w imporcie ogółem. Na liście znaczących dostawców obok dotychczasowych Włoch, Belgii, Słowacji, Turcji i Czech, pojawiły się Niemcy i Francja. Pojawienie się Niemiec w roli liczącego się dostawcy na polski rynek należy wiązać z stosowaną strategią zaopatrzenia dużych sieci handlowych na polskim rynku. Średnia cena importowanych do Polski pomidorów w 2004 r. wynosiła 3,32 zł/kg i była o 4,7% wyższa niż w roku 2003.

Tabela 4

Wielkość i udział poszczególnych krajów w dostawach importowanych pomidorów do Polski oraz średnie ceny w 2003 roku

Lp.	Kraj	Wielkość importu w tys. ton	Cena w zł za kg	Udział w wielkości importu w %
1.	Hiszpania	29,20	2,97	79,92
2.	Holandia	2,19	4,50	5,99
3.	Maroko	2,08	3,81	5,71
4.	Włochy	1,35	2,70	3,68
5.	Belgia	0,51	5,70	1,40
6.	Słowacja	0,45	4,08	1,25
7.	Turcja	0,31	2,97	0,85
8.	Czechy	0,20	4,11	0,54
9.	Francja	0,07	5,57	0,19
10.	Węgry	0,05	3,49	0,14
11.	Pozostali	0,12	-	0,32
12.	Razem	36,53	3,17	100,00

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych IERiGŻ, Ministerstwa Finansów, CIHZ, MRiRW.

Analiza danych szczegółowych dotyczących kierunków geograficznych importu wskazuje na postępującą polaryzację źródeł importu. Wszystko wskazuje na to, że w miarę włączania się Polski w struktury wspólnego rynku rosnąć będzie udział i znaczenie największych producentów, głównie starych krajów Unii, kosztem ograniczenia dostaw z Czech i Słowacji.

Tabela 5

Wielkość i udział poszczególnych krajów w dostawach importowanych pomidorów do Polski oraz średnie ceny w 2004 roku*

Lp.	Kraj	Wielkość importu w tys. ton	Cena w zł za kg	Udział w wielkości importu w %
1.	Hiszpania	35,09	3,41	63,92
2.	Holandia	10,32	2,66	18,80
3.	Maroko	3,64	3,79	6,63
4.	Niemcy	1,83	3,61	3,33
5.	Włochy	1,20	3,07	2,19
6.	Belgia	0,89	3,89	1,62
7.	Francja	0,65	3,44	1,18
8.	Słowacja	0,52	4,44	0,95
9.	Turcja	0,27	3,45	0,49
10.	Czechy	0,13	4,61	0,24
11.	Pozostali	0,36	-	0,65
12.	Razem	54,90	3,32	100,00

* dotyczy struktury importu przed ostateczną weryfikacją w 2004 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych IERiGŻ, Ministerstwa Finansów, CIH, MRiRW.

5. Relacje między eksportem a importem w 2004 roku

Funkcjonowanie na globalnym unijnym rynku wymaga większego niż dotychczas śledzenia wzajemnych zależności między poszczególnymi rynkami w zakresie obrotów zewnętrznych, a w szczególności między eksportem i importem. Relacje na polskim rynku pomidorów, w pierwszym roku obecności na wspólnym rynku, przedstawiają dane zawarte w tabeli 6 i 7 oraz na wykresie 1. Najkorzystniejszymi pod względem natężenia wielkości eksportu były miesiące letnie oraz październik, w których ceny były najniższe [Trzęsowski 2005a]. Potwierdzają to również relacje zachodzące między cenami hurtowymi na WGRO S.A. oraz średnimi cenami uzyskanymi w eksporcie w tym okresie wskazujące na konkurencyjność cenową krajowych pomidorów (patrz tabela 7). Z kolei największe dostawy z importu przypadają na okres od listopada do czerwca, w których ze względu na ograniczenia klimatyczne podaż ze źródeł krajowych nie występuje wcale lub jest w różnym stopniu ograniczona. Nowym zjawiskiem na polskim rynku jest wydłużanie się okresu występowania importu [Trzęsowski 2005bc], a w zasadzie utrzymywanie się tych konkurencyjnych dostaw przez cały rok, mimo że w niektórych miesiącach ceny te są znacznie wyższe niż na rynku krajowym (patrz tabela 7 – miesiąc VIII, IX, X). Jest to skutek polityki dużych sieci handlowych oraz globalnych dostawców nastawionych na stabilną cenę w długim okresie czasu.

Tabela 6

Relacje między wielkością eksportu a importu świeżych pomidorów w Polsce w poszczególnych miesiącach 2004 r. (w tys. ton)

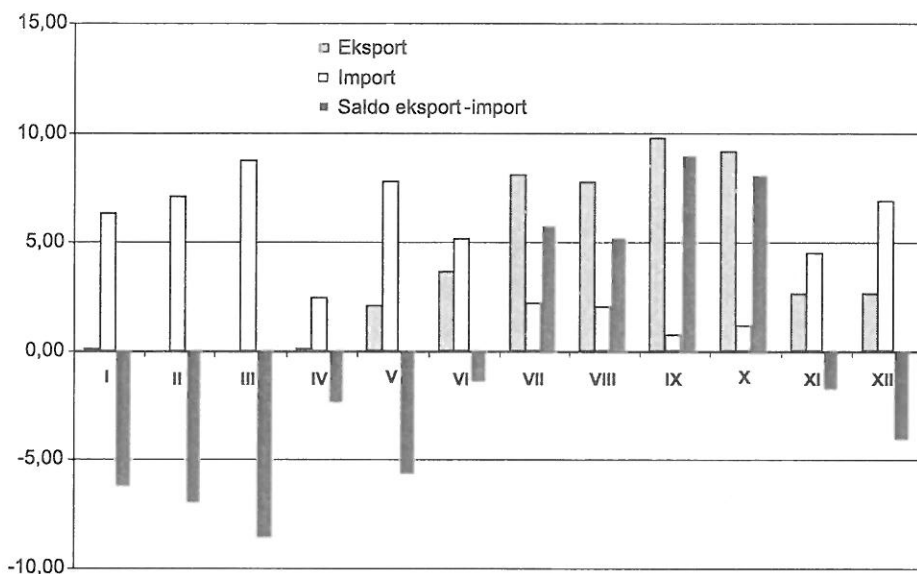
Wyszczególnienie	Miesiące												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I-XII
Eksport	0,03	0,01	0,01	0,04	2,08	3,69	7,95	7,84	9,81	9,21	2,7	2,69	46,07
Import	6,33	7,07	8,67	2,45	7,79	5,16	2,2	1,91	0,81	1,13	4,53	6,84	54,90
Saldo eksport-import	-6,30	-7,06	-8,66	-2,41	-5,71	-1,47	5,75	5,23	9,00	8,08	-1,83	-4,15	-8,83

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych CIHZ, Ministerstwa Finansów i Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, MRiRW.

W konsekwencji wzrostu wielkości importu i eksportu w 2004 r. tylko w czterech miesiącach w roku (lipiec-październik) saldo obrotów wewnętrznych było dodatnie. Jest to okres, w którym szanse lokowania polskich pomidorów na rynkach zewnętrznych są największe. Pewną alternatywą dla tej sytuacji mogłyby być całoroczne dostawy do dużych sieci handlowych lub globalnych dostawców stosujących strategię stałej ceny.

Wykres 1

Relacje między wielkością eksportu a importu świeżych pomidorów w Polsce w poszczególnych miesiącach 2004 r. (w tys. ton)

Źródło: Dane CIHZ, Ministerstwa Finansów i Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, MRiRW.

Tabela 7

Średnie ceny eksportowych i importowych świeżych pomidorów do Polski oraz na WGRO S.A. w Poznaniu w poszczególnych miesiącach 2004 r. w zł/kg

Wyszczególnienie	Miesiące												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I-XII
Średnie ceny w imporcie	2,90	2,99	3,30	3,96	3,20	2,57	2,49	1,83	4,15	3,42	3,52	4,99	3,32
Średnie ceny na WGRO S.A.	5,62*	5,89*	7,59*	8,32	4,13	2,94	2,19	1,33	1,88	2,24	3,48	4,09	4,43
Średnie ceny w eksporcie	1,96	5,47	8,06	4,95	2,84	2,51	1,92	1,76	1,98	2,39	2,44	2,60	2,17

*średnie ceny pomidorów z importu.

Źródło: Dane CIHZ, Ministerstwa Finansów i Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, MRiRW, Dział Marketingu WGRO S.A. w Poznaniu.

6. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza potwierdza postępującą integrację polskiego rynku pomidorów w ramach wspólnego rynku, co znajduje wyraz we wzroście wielkości obrotów oraz zmianie struktury geograficznej dostaw w eksporcie i imporcie.

Istniejące trendy w zakresie importu i eksportu wskazują na prawdopodobieństwo utrzymania się stosunkowo niewielkiego ujemnego salda obrotów w ujęciu wolumenowym i nieznacznie większego, ze względu na istniejące różnice cen w eksporcie i imporcie w ujęciu wartościowym. Możliwość zrównoważenia wielkości obrotów w ujęciu ilościowym, a nawet uzyskanie niewielkiej nadwyżki, jak to miało miejsce w 2003 r., będzie na razie możliwe tylko w latach dużych nieurodzajów na rynkach zewnętrznych.

Wszystko wskazuje na to, że w najbliższych latach, dzięki istniejącym przewagom komparatywnym, tendencjom wzrostowym w imporcie towarzyszyć będą równoległe procesy wzrostu wolumenu eksportu. Według różnych źródeł, ze względu na niewielkie możliwości zmiany konsumpcji wewnętrznej, wzrost eksportu będzie w najbliższych latach głównym czynnikiem determinującym dalszy rozwój produkcji pomidorów spod osłon w Polsce [Stępka, Mierwiński 2005a i b, Wize 2005].

Ta nowa sytuacja wymaga od uczestnika polskiego rynku znacznie większego niż dotychczas zakresu informacji rynkowych o czynnikach zewnętrznych, mających istotny wpływ na sytuację oraz wyniki danej firmy i jej usytuowanie na rynku. Wzrastać więc będzie zapotrzebowanie na obiektywną informację rynkową dotyczącą cen, standardów, warunków dostaw, najbardziej opłacalnych kierunków eksportu i konkurencyjnych dostaw z importu. Stwarza to szerokie pole do działania służb doradczych.

LITERATURA

1. „Rynek owoców i warzyw. Stan i perspektywy”. *Analizy Rynkowe*. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Agencja Rynku Rolnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Nr 23, listopad 2003.
2. „Rynek owoców i warzyw. Stan i perspektywy”. *Analizy Rynkowe*. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Agencja Rynku Rolnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Nr 25, listopad 2004.
3. „Rynek owoców i warzyw. Stan i perspektywy”. *Analizy Rynkowe*. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Agencja Rynku Rolnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Nr 26, czerwiec 2005.
4. Stępka G., Mierwiński J. (2005a): „Eksport szansą rozwoju produkcji warzyw spod osłon (cz. I)”. *Hasło Ogrodnicze*, Nr 10/2005.

5. Stępką G., Mierwiński J., (2005b): „Eksport szansą rozwoju produkcji warzyw spod osłon (cz. II)”. *Hasło Ogrodnicze*, Nr 11/2005.
6. Trzęsowski M. (2005a): „Ceny pomidorów spod osłon na hurtowym rynku w Poznaniu w 2005 r.”. *Hasło Ogrodnicze*, Nr 12/2005.
7. Trzęsowski M. (2005b): „Główne kierunki zmian na hurtowym rynku owoców i warzyw w Polsce po wejściu do Unii Europejskiej na przykładzie Wielkopolskiej Gildii Rolno-Ogrodniczej S.A. w Poznaniu”. [w:] *Przedsiębiorczość po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Tworzenie warunków sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu potencjału produkcyjnego zasobu Skarbu Państwa*. Akademia Rolnicza w Szczecinie, Szczecin.
8. Trzęsowski M. (2005c): „Zmiany na hurtowym rynku owoców i warzyw pierwszym roku po wejściu do Unii Europejskiej (na przykładzie Wielkopolskiej Gildii Rolno-Ogrodniczej S.A.). *Prace Komisji Nauk Rolniczych i Biologicznych XLIII*”, Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, *Prace Wydziału Nauk Przyrodniczych, Seria B*, Nr 57, Bydgoszcz.
9. Trzęsowski M. (2005d): „Rynek pomidorów spod osłon w Polsce po wejściu do Unii Europejskiej”. *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego*, Nr 1/2005.
10. Wize A. (2005): „Europejskie perspektywy dla polskich pomidorów”. *Hasło Ogrodnicze*, Nr 11/2005.

MICHAŁ TRZĘSOWSKI

TENDENCJE W ZAKRESIE IMPORTU I EKSPORTU POMIDORÓW DO BEZPOŚREDNIEJ KONSUMPCJI PO WEJŚCIU POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

STRESZCZENIE

Rynek pomidorów należy do tych sektorów polskiego rynku, na którym najwcześniej ujawniły się skutki naszego wejścia do Unii Europejskiej. Dotyczy to szczególnie pomidorów przeznaczonych do bezpośredniej konsumpcji. Zniesienie barier granicznych wyraźnie wpłynęło na wzrost obrotów zarówno po stronie eksportu, jak i importu. W pierwszym roku po wejściu na wspólny rynek wystąpiły istotne zmiany w zakresie czasu występowania dostaw z importu na polskim rynku oraz cen. Otwarcie na bogate, unijne rynki przyczyniło się do wzrostu eksportu w miesiącach letnich oraz zmiany struktury geograficznej polskiego eksportu. Nowym zjawiskiem na polskim rynku jest występowanie dostaw z importu przez cały rok.

MICHAŁ TRZĘSOWSKI

THE TENDENCIES IN THE AREA OF IMPORT AND EXPORT OF TOMATOES
FOR DIRECT CONSUMPTION AFTER POLAND'S ACCESSION TO
THE EUROPEAN UNION

SUMMARY

The tomato market belongs to these sectors of Polish market on which the consequences of Poland's accession to the EU were the earliest ones. It especially concerns the tomatoes destined for direct consumption. The liquidation of the border barriers significantly influenced the turnover growth, both on export and import side. In the first year after entering common market significant changes in the area of time of import supply occurrence on Polish market appeared. There were also important changes concerning price levels. The opening of the rich common market contributed to the export growth in summer months and geographical change of Polish export structure. New phenomenon on Polish market is the occurrence of import supply during the whole year.